



II МІЖНАРОДНА НАУКОВА КОНФЕРЕНЦІЯ «ПОЛЬЩА ТА УКРАЇНА В ГЕОПОЛІТИЧНІЙ ПЕРСПЕКТИВІ: ІСТОРІЯ ТА СУЧАСНІСТЬ»*

28—29 квітня 2025 р. на базі факультету історії Варшавського університету відбулася наукова конференція, співорганізатором якої став факультет політичних наук та журналістики Університету ім. Адама Міцкевича в Познані. Участь у заході взяли Навчально-науковий інститут міжнародних відносин, історії та філософії Черкаського національного університету ім. Богдана Хмельницького та Музей польських дітей — жертв тоталітаризму в Лодзі. Партнером конференції виступив Банк національного господарства Польщі (BGK). Почесний патронат над подією надало Польське товариство політичних наук. Метою конференції стали рефлексії щодо значення геополітичних факторів в історії Польщі та України (як в історичній, так і в сучасній перспективі). Зокрема, йшлося про два загальні питання:

- 1) якою мірою світові та європейські геополітичні реалії визначають польський та український культурно-цивілізаційний вибір,
- 2) наскільки польський та український культурно-цивілізаційний вибір позитивно впливає на розвиток геополітичних реалій у Європі та світі.

Науковий комітет заходу складався з представників університетів-організаторів та партнерів форуму: габ. докторка Катажина Блаховська, проф. Бартош Гордецький, доц. Андрій Касян, докторка Івона Лучик, проф. Марек Миколайчик,

* «Polska i Ukraina w perspektywie geopolitycznej: historia i współczesność».

Цитування: Морозова О. II Міжнародна наукова конференція «Польща та Україна в геополітичній перспективі: історія та сучасність». *Український історичний журнал*. 2026. № 2 (587). С. 233—238.

© Видавець ВД «Академперіодика» НАН України, 2026. Стаття опублікована на умовах відкритого доступу за ліцензією CC BY-NC-ND 4.0 (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>)

професорка Ольга Морозова, проф. Шимон Оссовський, доц. Олександр Спрягайло, проф. Анджей Стельмах, проф. Рафал Вітковський, професорка Наталія Земзюліна. Науковим секретарем конференції виступила професорка Ольга Морозова. До організаційного комітету увійшли: габ. докторка Катажина Блаховська, д-р Пйотр Кроль, проф. Бартош Гордецький, професорка Ольга Морозова, д-р Кшиштоф Сенгер та професорка Наталія Земзюліна.

У заході взяли участь 63 дослідники з України, Польщі, Франції. Українську сторону представляли Інститут української археографії та джерелознавства ім. М.С. Грушевського НАН України, університети Черкас, Києва, Львова, Дрогобича, Умані, Ізмаїлу, Івано-Франківська, Вінниці, Харкова. Від Польщі у форумі взяли участь науковці з 12 університетів (Варшава, Познань, Краків, Бидгощ, Жешув, Катовиці, Гдиня, Перемишль, Ченстохова, Білосток), Державного архіву в Пйотркові-Трибунальському, Південно-Східного наукового інституту (м. Перемишль), Інституту національної пам'яті (Варшава), Музею польських дітей — жертв тоталітаризму (м. Лодзь). Участь у заході взяли представники Банку національного господарства Польщі та Польського економічного інституту. Дослідниця з Франції представляла Варшавський університет. До заходу долучилися студенти-історики з Варшавського університету, Університету ім. Адама Міцкевича в Познані, Черкаського національного університету ім. Богдана Хмельницького, представники інших державних інституцій і громадськості, наприклад, Українського історичного товариства.

Почесними гостями й учасниками форуму стали декан факультету політичних наук та журналістики Університету ім. Адама Міцкевича в Познані Шимон Оссовський, ректор Черкаського національного університету ім. Богдана Хмельницького Олександр Черевко, головний економіст і директор департаменту досліджень та аналізу Банку національного господарства Польщі Матеуш Валевський, директор Музею польських дітей — жертв тоталітаризму в Лодзі Анджей Яніцький.

Урочисте відкриття 28 квітня 2025 р. модерували Катажина Блаховська, Бартош Гордецький та Ольга Морозова. З привітальним словом до учасників і гостей конференції звернувся декан факультету історії Варшавського університету проф. Лукаш Неселовський-Спано. Від імені господарів заходу він наголосив на важливості розвитку польсько-українських відносин, особливо в умовах російської агресії. Декан факультету політичних наук та журналістики Університету ім. Адама Міцкевича в Познані Шимон Оссовський наголосив на співпраці з українськими вченими. Головний економіст і директор департаменту досліджень та аналізу Банку національного господарства Польщі Матеуш Валевський розповів про економічні чинники співпраці Польщі й України в геополітичній перспективі. Директор Музею польських дітей — жертв тоталітаризму Анджей Яніцький розповів про актуальну співпрацю польських та українських істориків щодо вивчення трагічних доль дітей під час Другої світової війни та російсько-української війни.

Конференція розпочалася інавгураційною секцією «Партнерство під тиском: Польща та Україна у світлі геополітичних змін у світі». Модератор: директор департаменту аналізу економічно-геополітичних ризиків Банку національ-

ного господарства Польщі *Богдан Завадевич*. У дискусії взяли участь: керівник з питань регіональної безпеки й досліджень над конфліктами Фундації демократичних ініціатив *Марія Золкіна*, координатор програми «Східна Європа» Польського інституту міжнародних справ *Даніель Шеліговський*, заступник керівника Спілки світової економіки Польського економічного інституту *Ян Стрелецький*.

Інавгураційні доповіді представили *Катажина Блаховська* («Галицьке князівство XII—XIV ст. — сила Центрально-Східної Європи, яка формується, чи “маркграфство на межі Русі”? Погляди українських та польських істориків»), *Бартош Гордецький* та *Магдалена Лоренц* («Академічна свобода в Україні в контексті російської агресії — прогнози, трансформації, перспективи»), *Наталія Земзюліна* та *Єгор Земзюлін* («Співпраця України та Польщі як основа культурно-цивілізаційної та геополітичної стратегії регіону») та *Анджей Яніцький* («Польсько-українська співпраця в діяльності Музею польських дітей — жертв тоталітаризму в Лодзі»).

Урочиста частина заходу завершилася презентацією виставки Музею польських дітей — жертв тоталітаризму, присвяченої трагічним долям польських дітей часів Другої світової війни та українських дітей під час сучасної війни Росії проти України. Співавторкою виставки виступила професорка Ольга Морозова.

Під час роботи у восьми секціях ученими були порушені питання українсько-польських взаємин протягом віків в історичних та політологічних перспективах, а також у практичних дискурсах XX—XXI ст.; Польщі, України, Росії, Білорусі, Литви, Латвії та Естонії в геополітичних концепціях XIX—XXI ст.; вторгнення Росії в Україну та викликів для Польщі (політичних, економічних, дипломатичних та безпекових), питання України, Польщі та Європи після війни — перспективи українсько-польської співпраці та інтеграції з Європейським Союзом і місця України й Польщі в глобальній та регіональній архітектурі безпеки.

Перша секція — «Польсько-українські відносини протягом століть в історичному, політологічному та практичному дискурсах XIX—XXI ст.» (модераторка — Ольга Морозова) — була представлена доповідями *Богдана Гудя* («Давня Річ Посполита в студіях українських істориків»), *Леоніда Зашикільняка* («Про дискусійні питання українсько-польських відносин в роки Другої світової війни (19 тез)»), *Ігоря Кривошеї* та *Ірини Кривошеї* («Польська спільнота в українському місті під імперською владою (кінець XVIII — початок XX століть): на прикладі Умані»), *Вітольда Бобрика* («Конфесійна політика держави та зміна етнічної структури східної частини сучасного Люблінського воєводства в XIX—XX ст.»), *Івана Романюка* («Формування компромісу в історичній пам'яті українців та поляків кінця XX — початку XXI століття») та *Анни Варджинської* («Львівські журналісти в боротьбі за русинську ідентичність з культурно-політичними впливами Москви в XIX ст.»).

На другій секції — «Польсько-українські відносини протягом століть в історичному, політологічному та практичному дискурсах XIX—XXI ст.» (модераторка — Ольга Гайдай) виступили *Надія Халак* («Історія Галицько-Волинської Русі» — досі актуальна праця Степана Томашівського про українську державність

у середньовіччі та її контакти з Польщею»), *Валерія Цубенко* («Еволюція політики російської влади щодо польського населення та її реалізація в Київській губернії у ХІХ — на початку ХХ ст.»), *Ольга Гайдай* та *Томаш Матушак* («Незаконний перехід кордону між радянською Україною та Річчю Посполитою. Випадок Вацлава Стронського, 1923 р.»), *Юрій Драбчук* («Михайло Грушевський як професор Львівського університету в оцінках польських істориків 1990-х — 2020-х рр.»), *Ірина Шандра* («Антирадянська еміграція першої половини ХХ ст.: українсько-польські рефлексії (за спогадами інж. О. Феніна)») та *Людмила Крива* («Роль української наукової діаспори в російсько-українській війні»).

У рамках третьої секції — «Польща, Україна, Росія, Білорусь, Литва, Латвія, Естонія в геополітичних концепціях ХІХ—ХХІ ст.» (модератор — Пйотр Кроль) — свої доповіді виголосили *Пйотр Кроль* («Польсько-козацькі (українські) відносини в 1658—1676 рр. та їх вплив на геополітичну ситуацію в регіоні»), *Володимир Комар* («Україна в концепції прометеїзму міжвоєнної Польщі»), *Януш Зузяк* («Польща та Україна в федеративних планах Юзефа Пілсудського»), *Антоні П. Куб'як* («Фінляндизація, федералізація чи безкомпромисність? Українські змагання з Росією на зламі ХХ та ХХІ ст.»), *Анна Лефевр* («Україна та Білорусь як окремі нації в західноєвропейському геополітичному образі 1917 р.»), *Юрій Беднарчук* («Давньоруська держава у візіях польських істориків кінця ХІХ ст.»).

Четверту секцію — «Польсько-українські відносини протягом століть в історичному, політологічному та практичному дискурсах ХІХ—ХХІ ст.» (модераторка — Юліана Палагнюк) — презентували виступи *Оксани Пушонкової* («Ян Станіславський: художник на межі польської та української культур»), *Любомира Дутка* («Співпраця Михайла Грушевського з польськими інтелектуалами кінця ХІХ — початку ХХ ст.: сучасні історіографічні візії»), *Віктора Дроздова* («Деполонізація символічного простору західноукраїнських міст у 1940-х рр. ХХ ст.: долі польських назв вулиць»), *Анджея Бонусяка* («Майбутнє постсоветських територій у світлі концепцій, репрезентованих на сторінках нью-йоркського "Nowego Dziennika" в 90-х рр. ХХ ст.»), *Романа Мартинчука* («Позиція Польщі і поляків щодо врегулювання збройного конфлікту на Донбасі (2014—2021)»).

У п'ятій секції — «Польсько-українські відносини протягом століть в історичному, політологічному та практичному дискурсах ХІХ—ХХІ ст.» (модераторка — Ольга Гайдай) — про результати своїх досліджень доповіли *Михайло Нестеренко* («Михайло Грушевський як голова Центральної Ради в оцінках польської преси 1917—1919 рр.»), *Максим Караджієв* («Великий терор 1937—1938 рр. в Умані: український та польський біль»), *Лілія Циганенко* («Тиша болю: досвід депортації українських та польських жінок (40-ві рр. ХХ ст.)»), *Любов Крупник* («Протестні рухи в Україні та Польщі: досвід українських дисидентів та польської Солідарності»), *Сергій Рубан* («Перспективи розвитку українсько-польських стосунків»).

На шостій секції — «Вторгнення Росії в Україну — виклики для України та Польщі: політичні, економічні, дипломатичні та безпекові» (модераторка — Оль-

га Морозова) — виступили *Криштоф Констанчук* та *Ольга Морозова* («Війна в Україні як війна цивілізації? — повномасштабне вторгнення Росії в Україну як кульмінаційний пункт практичної реалізації концепції “Руського міру”»), *Олена Шитотілова* та *Малгожата Вінярська-Бродовська* («Протидія російським дезінформаційним операціям: Польща — Україна»), *Світлана Сорока* («В’єтнамізація” російсько-української війни США та безпека Польщі»), *Мирослав Сулек* («Геополітичний вимір вторгнення Росії в Україну»), *Адам Шимала* («Мир між Україною та Росією?»).

29 квітня 2025 р. відбулися засідання ще двох секцій. Зокрема, на сьомій — «Україна, Польща та Європа після війни — перспективи польсько-української співпраці та інтеграції України з Європейським Союзом» (модераторки — Ольга Морозова та Катажина Блаховська) — було виголошено доповіді *Анжели Іржавської* («Поглиблення інтеграційної взаємодії між Україною та Європейським Союзом»), *Марека Миколайчика* («Перспективи членства України в Європейському Союзі»), *Юліани Палагнюк* («Україна в Європейському Союзі? Громадська думка в Україні та Польщі щодо європейської інтеграції України»), *Світлани Лізаковської* («Кооперація України з ЄС крізь призму Шенгенської інформаційної системи (SIS)»), *Барбари Леї* («Політика Сполучених Штатів щодо України за часів президентства Дональда Трампа — зміни, виклики, контрверсії»), *Станіслава Стемпня* («Російська агресія в Україну (2014—2024) в польській та українській історіографії (презентація публікацій Фондації “Свобода і демократія”»).

У рамках завершальної восьмої секції — «Місце України та Польщі в глобальній та регіональній архітектурі безпеки» (модераторки — Ольга Морозова та Катажина Блаховська) — учасники й гості заслухали виступи *Сергія Лисенка* («Науковий внесок українських вчених у контррозвідувальну діяльність під час воєнних дій»), *Пйотра Кжиковського* («Характеристика сучасних російсько-українських відносин та прогноз їхнього розвитку в найближчі роки»), *Пйотра Лізаковського* та *Марціна Фітаса* («Безпека здоров’я в Польщі в рамках європейської системи безпеки»), *Софії Піцанської* («Значення балто-чорноморської співпраці для безпеки Центрально-Східної Європи: виклики та перспективи Люблінського трикутника та інших регіональних ініціатив у контексті російсько-української війни»), *Івана Земзюліна* («Стратегії гібридної безпеки: співпраця України та Польщі в протидії інформаційним та кіберзагрозам»).

Виступи учасників конференції були достатньо різноманітними та часом викликали гострі дискусії. Особливої уваги дістали теми, пов’язані із сучасною геополітичною ситуацією, зокрема російсько-українською війною. *Адам Шимала* намагався відповісти на питання, чи можливий мир між Україною та Російською Федерацією, беручи до уваги геостратегічні та імперіальні інтереси останньої. *Пйотр Кжиковський* також спрогнозував стан російсько-українських відносин на найближчі роки, наголошуючи на ролі США в новій архітектурі світу. *Марек Миколайчик* схарактеризував перспективи членства України в Європейському Союзі, вказуючи на російсько-український конфлікт як головну перешкоду на цьому шляху.

Після завершення обговорень було підбито загальні підсумки заходу, висловлено вдячність учасникам за роботу, а адміністрації Варшавського університету, партнерам і всім, хто допомагав у проведенні конференції — за можливість реалізації цієї наукової події. На загальне переконання, з початком повномасштабної російської агресії проти України українсько-польські відносини вийшли на принципово інший рівень, почала формуватися нова геополітична перспектива для України й Польщі. І сьогодні вкрай важливо не втратити цю унікальну можливість розвитку стабільного, сильного, прогресивного українсько-польського союзу.

Надійшла / Received 04.01.2026

Ольга МОРОЗОВА

Черкаський національний університет ім. Б. Хмельницького /
Варшавський університет (Черкаси, Україна / Варшава, Польща)

Olga MOROZOVA

Bohdan Khmelnytskyi National University of Cherkasy /
University of Warsaw (Cherkasy, Ukraine / Warsaw, Poland)